

Topsportgemeenten in kaart

Een systematisch overzicht van het gemeentelijke topsportlandschap

Julian de Brouwer | Wesley van den Breul | Koen Breedveld | 2026

Topsportgemeenten in kaart

Een systematisch overzicht van het gemeentelijke topsportlandschap

Auteurs

Julian de Brouwer, Wesley van den Breul & Koen Breedveld

Afdeling

Lectoraat Impact of Sport

Datum

1 juli 2026

Type project

Onderzoeksrapport

Versie

Eindversie

Dit rapport maakt onderdeel uit van het Project Blue Shift <https://projectblueshift.nl/>. Doel van dit project is om te laten zien hoe topsport meer kan zijn dan prestaties alleen. Het project is erop gericht om topsport in beweging te brengen richting de samenleving, met onderzoek, innovatie en actie - en zo de maatschappelijke betekenis en zichtbaarheid van topsport in Nederland te vergroten. Project Blue Shift loopt tot en met augustus 2027 en wordt gefinancierd door Zon MW vanuit het Mooi in Beweging programma <https://mooibeweging.nl/>.

Topsportgemeenten in kaart

Lectoraat Impact of Sport De Haagse Hogeschool | 2026

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Gemeenten in overzicht	5
1.3 Verzamelde gegevens.....	6
1.4 Extra toepassingsmogelijkheden	6
1.5 Overzicht in cijfers	7
1.6 Opbouw van het rapport	8
2 Topsportevenementen	9
2.1 Terugkerende evenementen	9
2.2 Eenmalige evenementen	11
3 Topsportfaciliteiten	13
3.1 Hoeveelheid	13
3.2 TeamNL-centra en NTC.....	14
3.3 Gebruik van faciliteiten.....	14
4 Teams in Topsportcompetities	16
4.1 Aantal teams.....	16
4.2 Sporttraditie als onderscheidende factor	17
4.3 Verenigingskracht en wekelijkse sportdeelname.....	17
5 Topsportscore	18
6 Conclusies en discussie	20
6.1 Conclusies.....	20
6.2 Discussie.....	21
Literatuurlijst.....	22
Bijlage: Scores van de topsportgemeentes	25

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Blue Shift is een landelijk onderzoeks- en innovatieprogramma dat onderzoekt hoe topsport maatschappelijk relevanter, zichtbaarder en toekomstbestendiger kan worden. Het project vertrekt vanuit de gedachte dat topsport niet alleen waardevol is vanwege medailles en prestaties, maar ook omdat zij mensen kan inspireren, verbinden en bijdragen aan bredere maatschappelijke doelen. Centraal staat de ontwikkeling van de Elite Sport Relevance Index langs vijf dimensies: Performance, Passion, People, Planet en Profit (<https://projectblueshift.nl/>). Zo maakt het project inzichtelijk onder welke omstandigheden topsport betekenisvol is, hoe die betekenis beter zichtbaar wordt en welke strategieën nodig zijn om de maatschappelijke waarde van topsport duurzaam te versterken.

Topsport is primair een nationale aangelegenheid, gefinancierd met nationale middelen en vormgegeven door nationale koepels (NOC*NSF, sportbonden; KPMG 2023). Tegelijk krijgt topsport ook vorm op lokaal niveau: waar jonge sporters zich als talent ontwikkelen, waar getraind wordt en sportwedstrijden plaatsvinden, en waar burgers elkaar ontmoeten rondom evenementen en samen genieten van topsport. Bovendien zijn er ook gemeentes die op diverse manieren investeren in topsport: door accommodaties aan te leggen, (top-)sportorganisaties financieel te steunen of te investeren in evenementen. De positie van de gemeente is daarbij extra saillant, omdat topsport daar vaak nog minder een beleidsdoel is dan op nationaal niveau (NL Sportraad, 2023, 2024). De meeste gemeentes investeren primair in sport vanwege de breedtesport.

Wat sport lokaal betekent, is echter nog niet of nauwelijks onderwerp van onderzoek. In onderzoeken naar de effecten van topsport en -evenementen is er vooral aandacht voor de betekenis voor het individu (trots, belevenis, sportdeelname) of voor 'de economie' (kosten/baten analyses) (Van der Roest et al. 2022, Balk en Veldman 2023, De Boer 2024). Een geïntegreerde onderzoeksaanpak van het lokale topsportecosysteem zelf is er niet of nauwelijks, en beperkt zich tot onderzoek naar de doorwerking van (incidentele) mega-topsportevenementen op lokaal niveau (Hover et al. 2016).

Om die reden richt de aandacht binnen Blue Shift werkpakket 7 zich op topsport op lokaal niveau. Het perspectief daarbij is niet zozeer de individuele burger en zijn of haar beleving van topsport, maar het schaalniveau van de gemeente zelf - met de lokale overheid als vertrekpunt. De leidende vragen voor dit werkpakket zijn:

1. Hoe is topsport op lokaal niveau georganiseerd?
2. Hoe komen lokaal de verbindingen via topsport tot stand en hoe worden de samenwerkingen in het topsport ecosysteem aangepakt?
3. Wat betekent de georganiseerde topsport in de stad voor de lokale gemeenschappen?

Voor dit deelpakket worden deelstudies uitgevoerd in twee grote steden met een duidelijk topsportprofiel: Rotterdam en Den Haag. Beide gemeentes beschikken over een track-record op het terrein van topsport. De intentie binnen het werkpakket is echter om breder te kijken dan alleen naar de G4/G5. Er zijn immers ook andere steden die een zekere reputatie kennen op het gebied van in topsport. Heerenveen is een bekend voorbeeld vanwege het schaatsen, maar ook steden als Apeldoorn (Omnisport) en Assen (TT) zijn bekend vanwege de topsport. En dan zijn er nog kleinere gemeentes die door topsport enige bekendheid genieten, zoals Boekelo (military), Rosmalen (Libema Open, tennis), Zandvoort (circuit) of Velsen (Tata Steel schaaktoernooi).

Toch is er nog weinig bekend over wat gemeentes investeren in topsport en in welke gemeentes topsport vorm krijgt. Welke gemeentes organiseren topsportevenementen? Welke gemeentes beschikken over erkende topsportaccommodaties? En waar spelen clubs op het hoogste nationale niveau, bijvoorbeeld in het voetbal of in

een van de topteamcompetities? Hoeveel topsportgemeentes kent Nederland eigenlijk, en wat maakt een gemeente tot een topsportgemeente? Doel van dit rapport is om een eerste (!) stap te zetten in die vraagstelling.

1.2 Gemeenten in overzicht

In dit rapport hebben we een poging gedaan om te inventariseren in welke Nederlandse gemeentes topsport gestalte krijgt. Hiervoor hebben we gekeken naar de volgende vier uitingen van topsport op lokaal niveau:

- **Topsportevenement:** Een gemeente is opgenomen wanneer zij in de periode 2021–2029 een topsportevenement organiseert of heeft georganiseerd. Evenementen zijn een directe en zichtbare uitingvorm van topsportactiviteit en trekken publiek, media-aandacht en economische effecten aan. Als bron is gebruikgemaakt van de evenementenkalender van *Topsportpodium Nederland 2021 tot en met 2030, Rapportage internationale topsportevenementen in Nederland en hun maatschappelijke waarde, Stand van zaken en inzichten september 2025* (Huppertz, Van den Tweel & De Jeu, 2025). Binnen de evenementenkalender wordt onderscheid gemaakt tussen terugkerende evenementen, die jaarlijks of periodiek op dezelfde locatie plaatsvinden, en eenmalige evenementen, die slechts één keer in de periode 2021–2029 worden georganiseerd. Dit onderscheid structureert ook de analyse in hoofdstuk 2.
- **Topsportfaciliteit:** Daarnaast zijn gemeenten die minimaal één erkende topsport(wedstrijd)accommodatie bezitten, opgenomen. Dergelijke accommodaties vormen de fysieke infrastructuur die topsport mogelijk maakt en zijn een belangrijke voorwaarde voor het organiseren van wedstrijden op hoog niveau. De indeling van faciliteiten is gebaseerd op het onderzoek *Sportaccommodaties in Nederland 2023: Kengetallen en kenmerken* van het Mulier Instituut (Van der Poel & Hoekman, 2023). Voor dit rapport zijn zowel topsportwedstrijdaccommodaties als TeamNL-centra en een Nationaal Tenniscentrum (NTC) meegenomen, zodat de infrastructuur voor wedstrijden en de faciliteiten voor structurele training van topsporters in samenhang worden weergegeven.
- **Betaald voetbal:** De aanwezigheid van een betaald voetbalorganisatie (BVO) in de Eredivisie of Keuken Kampioen Divisie is bovendien als criterium meegenomen, omdat profvoetbal de meest zichtbare en maatschappelijk verankerde vorm van topsport in Nederland is. Gegevens zijn afkomstig van de KNVB (2026).
- **Team in topsportcompetitie:** Tot slot zijn gemeenten opgenomen waar minimaal één club uitkomt in de hoogste nationale competitie van volleybal, hockey, waterpolo, korfbal of handbal. Deze sporten zijn door NOC*NSF, samen met VSG en het ministerie van VWS, aangewezen als belangrijke topteamssportcompetities binnen het nationale topsportbeleid (NOC*NSF, z.d., zie verder (<https://www.nocnsf.nl/topteamssport>)). Sporten als basketbal, tennis en rugby vallen buiten deze aanwijzing en zijn daarom niet meegenomen, ook al kennen zij competities op nationaal niveau. De keuze sluit daarmee aan bij het bestaande beleidskader, maar betekent ook dat het beeld van verenigingssport op topniveau wordt bepaald door die beleidskeuze.

Gemeentes die 'scoorden' op een of meer van deze variabelen, zijn in dit rapport aangemerkt als een topsportgemeente en werden in het 'gemeentelijk topsport-databestand' dat voor dit project was aangelegd als dusdanig gecategoriseerd. Onder topsport verstaan we in dit rapport het beoefenen van sport op het hoogste nationale of internationale niveau. Dit is in lijn met de brede omschrijving die de Nederlandse Sportraad hanteert, het gaat daarbij niet alleen om olympische en paralympische sport, maar ook om commerciële sporten en profcompetities (NL Sportraad, 2023).

Het is daarbij goed om te benoemen dat een positieve score op een of meer van deze dimensies, nog niet perse wat zegt over het beleid van de gemeente of over gemeentelijke initiatieven inzake topsport. De gemeente is ook niet perse de drijvende kracht achter het feit dat een lokale vereniging aan topsport doet, of dat een lokaal sportevenement is uitgegroeid tot een topsportevenement. In sommige gevallen is juist het particuliere of commerciële initiatief verantwoordelijk voor de investeringen en de verbinding met topsport, en treedt een gemeente hooguit op als facilitator (of trotse gastheer). Met of zonder gemeentelijke bemoeienis, in de

topsportgemeentes in dit rapport krijgt topsport in meer of mindere mate vorm. Daarmee vervult de gemeente in kwestie een functie in het Nederlandse topsportlandschap¹.

1.3 Verzamelde gegevens

Voor dit project is een bestand aangelegd met gemeentelijke gegevens over topsport. We noemen dat het gemeentelijk topsport-databestand (GTD). In dit bestand zijn – op het niveau van gemeentes - gegevens verzameld over acht variabelen. Deze zijn geselecteerd om een breed beeld te geven van de wijze waarop topsport vorm krijgt binnen een gemeente, variërend van de demografische context tot de concrete aanwezigheid van evenementen, accommodaties, BVO's en topsportverenigingen. Voor elke variabele is gebruikgemaakt van een specifieke, erkende databron.

Tabel 1: Verzamelde data voor het gemeentelijke topsport-databestand		Bron
Locatie	Provincie	CBS (2025)
Omvang	Inwoneraantal	CBS (2025)
Vitaliteit	Percentage van de bevolking dat wekelijks sport	CBS (2024)
Structurele topsportevenementen	Terugkerende evenementen: aantal, naam en bezoekersaantal	Huppertz, Van den Tweel & De Jeu (2025)
Incidentele topsportevenementen	Eenmalige evenementen: aantal, naam en bezoekersaantal	Huppertz, Van den Tweel & De Jeu (2025)
Topsport faciliteiten	Aanwezige topsportaccommodaties	Van der Poel & Hoekman (2023)
Betaald voetbalorganisaties	Aanwezige BVO's	KNVB (2026)
Teams in topsportcompetities	Clubs actief in nationale topcompetities	NHV, KNHB, KNKV, NeVoBo, KNZB (2026)

Deze variabelen maken het mogelijk om gemeenten niet alleen te identificeren als topsportgemeente, maar ook onderling te vergelijken op verschillende aspecten van hun topsportactiviteiten en infrastructuur.

1.4 Extra toepassingsmogelijkheden

Het gemeentelijk topsport-databestand is primair ontwikkeld als hulpmiddel voor Project Blue Shift. Het laat zien hoe gemeenten zich tot elkaar verhouden en maakt het mogelijk om een weloverwogen keuze te maken voor nader te

¹ In een volgende fase van dit werkpakket, of in een volgende editie van dit rapport, is het de ambitie dat ook gekeken wordt naar gemeentelijke investeringen in topsport. Voor deze eerste stap bleek dat echter te complex. Waar evenmin, grotendeels om dezelfde redenen, niet naar is gekeken, zijn investeringen in talentontwikkeling of in specifieke paralympische topsport. Deze volgen in een latere fase.

onderzoeken gemeenten. Daarnaast biedt het bestand mogelijkheden voor verdere analyse, die ook buiten het Project Blue Shift nuttig kunnen zijn.

Het bestand maakt het namelijk mogelijk om statistische analyses uit te voeren om verbanden tussen variabelen te onderzoeken, bijvoorbeeld tussen het aantal inwoners en het aantal georganiseerde evenementen, of tussen sportdeelname in de bevolking en het aantal topsportverenigingen. Daarnaast biedt het bestand de mogelijkheid om opvallende casussen verder te bestuderen. Zoals gemeenten die, ondanks hun relatief kleine inwoneraantal, een uitzonderlijk grote topsportfunctie hebben. Deze uitschieters vormen een interessant startpunt voor verder onderzoek naar de factoren die bijdragen aan een sterke lokale topsportstructuur.

1.5 Overzicht in cijfers

Op 1 januari 2026 telde Nederland 342 gemeenten (CBS, 2026). In 109 daarvan is topsport feitelijk aantoonbaar aanwezig: als locatie voor (inter-)nationale evenementen, als thuisbasis voor BVO's, als vestigingsplaats van erkende topsportaccommodaties of als thuisbasis voor clubs in nationale topcompetities. Het gemeentelijke topsport-databestand (zie bijlage) omvat deze 109 gemeenten, verspreid over alle twaalf provincies. Samen vertegenwoordigen deze gemeenten ruim 10 miljoen inwoners. De sterkste vertegenwoordiging is te vinden in Noord-Holland (19 gemeenten), Noord-Brabant (17) en Zuid-Holland (16). Daarna volgen Gelderland (13), Overijssel (12) en Limburg (11). Utrecht telt zes topsportgemeenten, Drenthe vijf en Friesland vier. De minst vertegenwoordigde provincies zijn Flevoland, Groningen en Zeeland met elk twee gemeenten. Deze verdeling weerspiegelt deels de bevolkingsdichtheid van Nederland, maar ook de concentratie van topsportinfrastructuur in de Randstad en de grote steden.

Van de 109 gemeenten hebben 30 meer dan 100.000 inwoners. Daarmee zijn vrijwel alle grote Nederlandse gemeenten vertegenwoordigd. Twee gemeenten met meer dan 100.000 inwoners ontbreken, namelijk Zoetermeer en Alphen aan den Rijn. Zij voldeden op geen van de vier criteria. Van de 310 gemeenten met minder dan 100.000 inwoners zijn er 79 die een topsportfunctie vervullen. Hoewel grote gemeenten vanzelfsprekend vaker voorkomen in absolute ranglijsten, laat dit rapport zien dat topsport in Nederland ook vorm krijgt in kleinere gemeenten - soms zelfs buitenproportioneel groot ten opzichte van hun omvang. Dit onderscheid komt in de volgende hoofdstukken terug.

Op het gebied van topsportevenementen zijn in de periode 2021–2029 in totaal 204 evenementen geregistreerd: 49 terugkerende en 155 eenmalige. Daarnaast beschikken de gemeenten gezamenlijk over 63 erkende topsportwedstrijdaccommodaties. In de nationale topteamsportcompetities zijn in totaal 106 teams vertegenwoordigd, verspreid over 60 gemeenten.

Betaald voetbal vormt een onmisbaar onderdeel van het Nederlandse topsportlandschap en verdient daarom een aparte vermelding. In totaal zijn 34 betaalde voetbalorganisaties (BVO's) actief in de Eredivisie of Keuken Kampioen Divisie, verspreid over 31 gemeenten. Profvoetbal is hiermee een geografisch verspreide vorm van topsport: BVO's zijn aanwezig in alle grote steden en ook veel in middelgrote gemeenten zoals Almelo, Kerkrade en Velsen. Rotterdam telt als enige gemeente drie BVO's, Eindhoven telt er twee. De aanwezigheid van een BVO is meegewogen in de totaalscore van gemeenten in hoofdstuk 5. In Figuur 1 wordt het BVO-landschap visueel weergegeven. Er is ervoor gekozen om geen apart hoofdstuk te wijden aan de landelijke spreiding van BVO's.

Figuur 1: Landschap BVO's

Bron: KNVB Expertise

1.6 Opbouw van het rapport

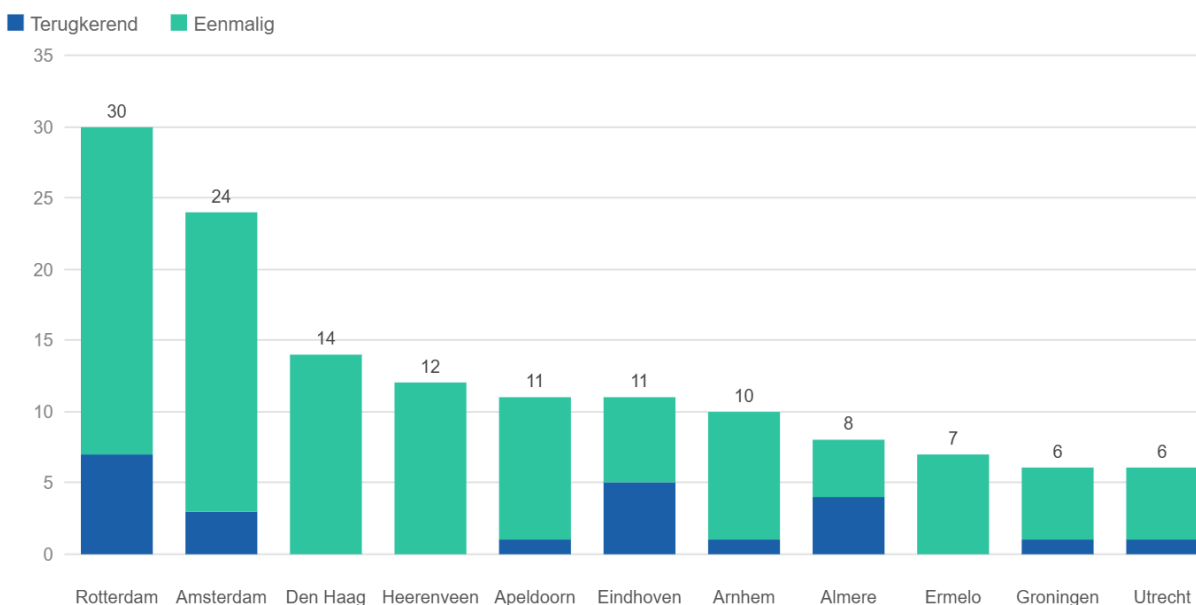
Het rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 behandelt de topsportevenementen: eerst de terugkerende evenementen (aantal en omvang), daarna de eenmalige. Hoofdstuk 3 gaat in op de topsportfaciliteiten, waaronder A1-wedstrijdaccommodatie, de belangrijkste trainingscentra, en de manier waarop deze worden benut. Hoofdstuk 4 richt zich op de aanwezigheid van clubs in nationale topteamsportcompetities. Hoofdstuk 5 combineert alle criteria in een topsportscore per gemeente, uitgesplitst naar gemeentegrootte. Het rapport sluit af met (overkoepelende) conclusies en een discussie in hoofdstuk 6.

2 Topsportevenementen

Nederland heeft de ambitie om een vooraanstaand land te zijn op het gebied van internationale topsportevenementen. Het aantrekken en organiseren van dergelijke evenementen is een doel op zich, zowel vanwege de sportieve betekenis als de maatschappelijke en economische effecten (NOC*NSF, z.d.) . Als databron voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van de *Rapportage Internationale Topsportevenementen in Nederland* (CIT, 2025), deze rapportage biedt een overzicht van alle geregistreerde topsportevenementen in de periode 2021–2029. Binnen dit onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen terugkerende en eenmalige evenementen. Dit onderscheid vormt ook de structuur van dit hoofdstuk.

Figuur 2 toont de gemeenten met zes of meer evenementen in de periode 2021–2029, uitgesplitst naar type. Opvallend is de dominantie van Rotterdam en Amsterdam, maar ook dat steden als Heerenveen en Apeldoorn, met veel minder inwoners, hoog eindigen dankzij een sterk profiel in eenmalige evenementen. Terugkerende evenementen zijn geconcentreerder: slechts een handvol gemeenten heeft er meerdere, terwijl eenmalige evenementen over meer gemeenten zijn verspreid.

Figuur 2: Gemeenten met zes of meer topsportevenementen (2021–2029)

2.1 Terugkerende evenementen

Hoeveelheid

In totaal zijn tussen 2021 en 2029 49 ‘terugkerende’² topsportevenementen geregistreerd. Van deze 49 evenementen vinden er 46 plaats in 26 specifieke gemeenten, terwijl drie evenementen in wisselende gemeenten worden georganiseerd en daarom niet aan één gemeente zijn toegeschreven. Zoals in tabel 2 af te lezen voert Rotterdam de

² Met terugkerende evenementen wordt bedoeld op evenementen die – in tegenstelling tot NK’s, EK’s en WK’s – jaarlijks terugkeren op dezelfde locatie in dezelfde vorm. Bekende voorbeelden van terugkerende evenementen zijn de TT in Assen (motosport), het Tata Steel schaaktoernooi, de FBK Games (atletiek) of de Amstel Gold Race (wielrennen).

lijst aan met zeven terugkerende evenementen, gevolgd door Eindhoven (5), Almere (4) en zowel Amsterdam als Den Bosch (3). Deze vijf gemeenten zijn de enige in Nederland met drie of meer terugkerende topsportevenementen, wat duidt op een goed ontwikkelde evenementeninfrastructuur.

Tabel 2: Gemeenten met de meeste terugkerende topsportevenementen

Gemeente	# Terugkerende evenementen	Evenementen
Rotterdam	7	NN Marathon, ABN AMRO Open, WK Longboard Dance, Rotterdam Qualification Meet Zwemmen, CHIO Rotterdam, Wielersdaagse, Holland Masters
Eindhoven	5	Qualification Meet Zwemmen, Diving Cup, Dutch Open Taekwondo, Padel Copa, Orange Cup
Almere	4	Dutch Water Week, Allianz Regatta, Challenge Almere-Amsterdam, Dutch Open for Youth
Amsterdam	3	TCS Amsterdam Marathon, Jumping Amsterdam, FIH Pro League
Den Bosch	3	Dutch Masters Indoor Brabant, Libéma Open, Yonex Dutch Open

De spreiding van terugkerende topsportevenementen valt op: slechts vijf gemeenten organiseren drie of meer van deze evenementen, terwijl de overige 21 gemeenten er één (17 gemeenten) of twee (4 gemeenten) hebben. Rotterdam springt eruit met een groter aantal terugkerende evenementen dan bijvoorbeeld Amsterdam en Den Bosch samen.

Grootte

Gemeten naar bezoekersaantal trekken de grootste terugkerende topsportevenementen tienduizenden tot bijna een miljoen bezoekers (tabel 3). Acht gemeenten organiseren evenementen met meer dan 50.000 bezoekers. Rotterdam voert de lijst aan met de NN Marathon, goed voor (geschat) 950.000 toeschouwers langs het parcours. Andere evenementen die tot de absolute top behoren zijn de Formule 1 Dutch Grand Prix in Zandvoort (275.000), evenementen in Amsterdam (500.000) en Maastricht/Valkenburg aan de Geul (250.000) en de TT in Assen (200.000).

Tabel 3: Grootste terugkerende evenementen naar bezoekersaantal

Gemeente	Grootste terugkerend evenement	Bezoekers
Rotterdam	NN Marathon Rotterdam*	950.000
Amsterdam	TCS Amsterdam Marathon*	500.000
Zandvoort	Formule 1 Dutch Grand Prix**	275.000
Maastricht/Valkenburg aan de Geul	Amstel Gold Race***	250.000
Assen	Motul TT Assen	200.000
Enschede	Enschede Marathon*	80.000
Den Bosch	Dutch Masters Indoor Brabant	62.000

** Het bezoekersaantal van de marathons in Rotterdam, Amsterdam en Enschede betreft uitsluitend toeschouwers langs het parcours, op basis van schattingen van de organisaties zelf, en is daarmee niet zonder meer vergelijkbaar*

met evenementen waarbij het publiek uitsluitend toeschouwer is bij een afgebakende locatie.

**** De Formule 1 Dutch Grand Prix in Zandvoort staat gepland tot en met 2026. Na dat jaar vervalt dit evenement uit de terugkerende evenementenkalender.**

***** De Amstel Gold Race wordt gereden door meerdere gemeenten. Het genoemde bezoekersaantal is niet exclusief toe te schrijven aan Maastricht of Valkenburg aan de Geul; beide gemeenten zijn wel expliciet benoemde organisatiepartners van het evenement.**

2.2 Eenmalige evenementen

Naast de terugkerende evenementen zijn in de periode 2021–2029 in totaal 155 eenmalige topsportevenementen geregistreerd. Rotterdam heeft ook hier de koppositie met 23 eenmalige evenementen, nipt vóór Amsterdam met 21 evenementen, gevolgd door Den Haag (14), Heerenveen (12) en Apeldoorn (10). Deze verdeling laat zien dat eenmalige evenementen over meer gemeenten verspreid zijn dan terugkerende evenementen.

Om beter inzicht te krijgen in de rol van gemeentegrootte is onderscheid gemaakt tussen topsportgemeenten met meer en minder dan 100.000 inwoners. Grote gemeenten domineren in absolute aantallen eenmalige evenementen en zijn het sterkst vertegenwoordigd bovenaan de ranglijst. Wanneer gekeken wordt naar gemeenten met minder dan 100.000 inwoners ontstaat een ander beeld, waarbij een beperkt aantal gemeenten relatief hoog in de ranglijst voorkomt. In tabellen 4 en 5 zijn deze groepen afzonderlijk weergegeven.

Tabel 4: Top 4 gemeenten (100.000+ inwoners) – eenmalige evenementen

Gemeente	# Eenmalige evenementen	# Inwoners
Rotterdam	23	673.000
Amsterdam	21	934.500
Den Haag	14	569.000
Apeldoorn	10	168.500

Tabel 5: Top 4 gemeenten (100.000- inwoners) – eenmalige evenementen

Gemeente	# Eenmalige evenementen	# Inwoners
Heerenveen	12	52.000
Ermelo	7	28.000
Meierijstad	4	84.500
Woensdrecht	3	22.000

Onder de grote gemeenten (tabel 4) valt op dat Rotterdam en Amsterdam boven de rest uitstijgen. Den Haag (14 evenementen) scoort opvallend hoog ondanks het ontbreken van terugkerende evenementen, het profiel bestaat volledig uit eenmalige evenementen, waaronder meerdere internationale zeilevenementen en beachvolleybaltoernooien. Apeldoorn (10) is de enige middelgrote stad die de top 4 haalt, vrijwel uitsluitend door Omnisport als veelzijdige evenementenlocatie.

Binnen de kleinere gemeenten (tabel 5) onderscheiden zich slechts een paar gemeenten duidelijk, waarna het aantal evenementen snel afneemt. Anders dan bij grote gemeenten, waar evenementen over meerdere sporten verspreid zijn, richten kleinere gemeenten zich vrijwel altijd op één specifieke discipline.

Heerenveen (52.000 inwoners) vormt hiervan het meest uitgesproken voorbeeld. Met 12 eenmalige evenementen bevindt deze gemeente zich bijna op hetzelfde niveau als Den Haag, ondanks een aanzienlijk kleiner inwoneraantal. Deze positie is vrijwel volledig toe te schrijven aan de schaatssport, waarbij Thialf dient als internationaal toonaangevend centrum voor grote kampioenschappen en *World Cups*.

Een vergelijkbaar patroon is zichtbaar in Ermelo (28.000 inwoners), dat zich profileert als nationaal centrum voor de paardensport via het KNHS-centrum. Ook Meierijstad (84.500 inwoners) onderscheidt zich door een duidelijke

specialisatie, met meerdere internationale evenementen in het driebandenbiljart. Woensdrecht (22.000 inwoners) laat hetzelfde zien in de wielersport, de gemeente organiseerde onder meer de *UCI Cyclo-Cross World Championships* (2023), een *World Cup-finale* (2025) en het WK veldrijden (2028).

3 Topsportfaciliteiten

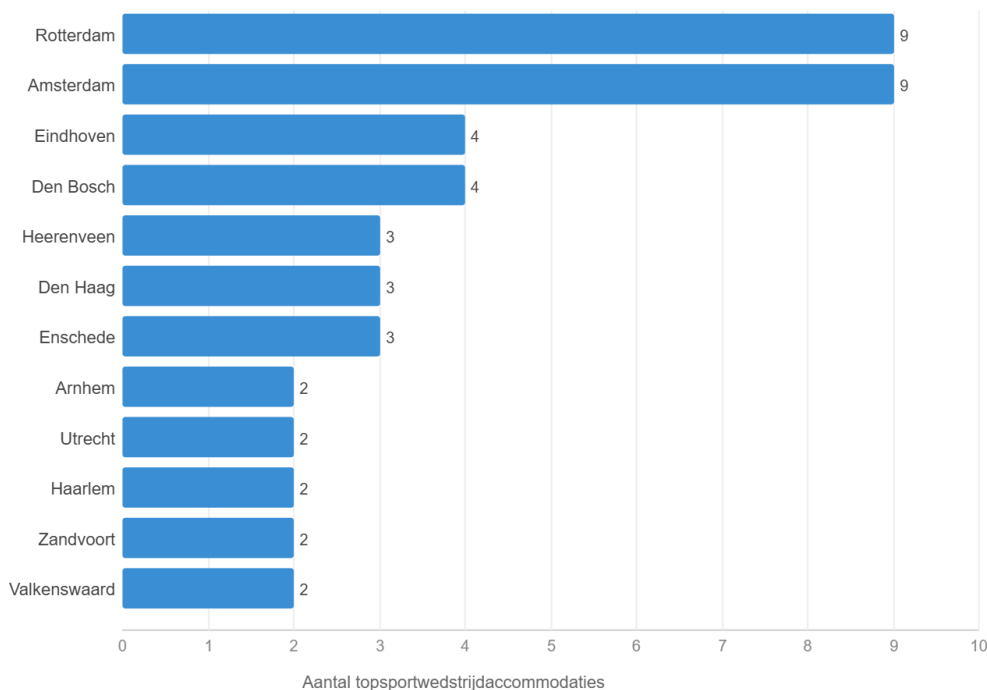
3.1 Hoeveelheid

Voor het in kaart brengen van topsportfaciliteiten is gebruikgemaakt van het onderzoek *Sportaccommodaties in Nederland 2023: Kengetallen en kenmerken* van het Mulier Instituut (2023). Dit rapport hanteert de definitie van A1-topsportwedstrijdaccommodaties, dat zijn accommodaties die geschikt zijn voor wedstrijden op internationaal niveau. Aanvullend zijn in het overzicht de TeamNL-centra en het Nationaal Tenniscentrum van de KNLTB opgenomen, ook wanneer deze niet expliciet als A1-wedstrijdaccommodatie zijn geclassificeerd. Deze centra vervullen namelijk een structurele en door NOC*NSF erkende functie binnen de Nederlandse topsportinfrastructuur als trainings- en opleidingslocatie voor nationale topsporters. Deze keuze wordt in paragraaf 3.2 verder toegelicht. Op basis van dit onderzoek zijn in Nederland 63 van dergelijke topsportfaciliteiten geïdentificeerd, verspreid over 30 gemeenten.

Voetbalstadions zijn in principe niet meegenomen, omdat de meeste Nederlandse stadions primair worden gebruikt voor betaald voetbal en niet voor internationale topsportevenementen in bredere zin. Bovendien zou opname ervan leiden tot een dubbeltelling, aangezien BVO's al als afzonderlijk criterium zijn meegenomen en elke BVO per definitie over een voetbalstadion beschikt. Uitzonderingen zijn stadions die in het Mulier-rapport als A1-wedstrijdaccommodatie worden vermeld en daarom ook voor andere topsportdisciplines of internationale wedstrijden worden ingezet, zoals de Amsterdam ArenA en GelreDome.

Amsterdam en Rotterdam beschikken over de meeste topsportaccommodaties (9), gevolgd door Eindhoven en Den Bosch (elk 4) en Heerenveen, Den Haag en Enschede (elk 3). Daarna komen Arnhem, Utrecht, Haarlem, Zandvoort en Valkenswaard (elk 2). De overige 18 gemeenten beschikken elk over één topsportfaciliteit.

Figuur 3: Gemeenten met twee of meer topsportfaciliteiten

3.2 TeamNL-centra en NTC

TeamNL-centra en het opgenomen Nationaal Tenniscentrum (NTC) zijn meegenomen omdat zij een belangrijke rol spelen in de Nederlandse topsportinfrastructuur. Zonder deze centra zou een groot deel van de dagelijkse topsportactiviteiten buiten beeld blijven. Hoewel deze locaties niet primair zijn bedoeld voor het organiseren van wedstrijden, vervullen zij een essentiële functie in de structurele ondersteuning van topsporters op het hoogste niveau. Daarmee zijn zij net zo relevant als wedstrijdaccommodaties. Een overzicht van topsportgemeenten waarin deze centra buiten beschouwing worden gelaten, geeft daarom geen volledig beeld van de gemeenten die daadwerkelijk een rol spelen binnen de Nederlandse topsport.

Voor dit rapport is bewust gekozen voor een duidelijke afbakening. Alleen trainingslocaties die door NOC*NSF worden erkend, zijn opgenomen. Dit betreft de vijf TeamNL-centra en het Nationaal Tenniscentrum van de KNLTB in Amstelveen, de enige trainingslocatie buiten de TeamNL-centra die bij NOC*NSF als actief en erkend bekend is. Daarbij is het van belang op te merken dat er in Nederland meer Nationale Trainingscentra (NTC's) en Regionale Trainingscentra (RTC's) zijn die zichzelf als zodanig aanduiden. Organisaties zijn vrij om deze benamingen te gebruiken. Deze locaties zijn bewust niet in dit rapport opgenomen, omdat is gekozen voor een eenduidige afbakening op basis van erkenning door NOC*NSF.

De vijf TeamNL-centra zijn voortgekomen uit de voormalige Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO's), die in 2009 door NOC*NSF zijn erkend. In 2021 is de naam gewijzigd in TeamNL-centra. Deze centra bieden hoogwaardige faciliteiten en diensten voor de TeamNL-programma's, die onder regie van de betrokken sportbonden worden uitgevoerd (Van der Poel & Hoekman, 2023).

Tabel 6: TeamNL-centra en Nationaal Tenniscentrum

Centrum	Type	Gemeente(n)
Topsport Amsterdam	TeamNL	Amsterdam
BrabantSport	TeamNL	Eindhoven
Topsport Metropool	TeamNL	Rotterdam, Den Haag, Dordrecht
Topsport Noord	TeamNL	Heerenveen
Sportcentrum Papendal	TeamNL	Arnhem
Nationaal Tenniscentrum	NTC	Amstelveen

3.3 Gebruik van faciliteiten

Een van de opvallendere bevindingen uit dit onderzoek gaat niet over hoeveel accommodaties gemeenten hebben, maar over hoe de verhouding tussen evenementen en accommodaties eruitziet. Wanneer specifiek wordt gekeken naar deze verhouding suggereert dit een mogelijk patroon: gemeenten met slechts één gespecialiseerde accommodatie lijken deze vaak intensiever in te zetten voor evenementen dan grote steden met meerdere locaties. Zo organiseert Apeldoorn gemiddeld 11 topsportevenementen per accommodatie, waarbij het Omnisport Centrum dient als podium voor verschillende nationale en internationale wedstrijden. Ook andere gemeenten hebben belangrijke faciliteiten die veelvuldig worden gebruikt, zoals het KNHS Centrum in Ermelo (7 keer) of Martiniplaza in Groningen (6 keer), deze gemeenten halen relatief hoge aantallen evenementen per accommodatie.

Bij grote steden zoals Amsterdam en Rotterdam ligt de verhouding tussen evenementen en accommodaties lager, met beide ongeveer 3 evenementen per accommodatie. Een mogelijke verklaring is dat evenementen meer verspreid zijn over meerdere locaties, maar het is ook denkbaar dat een deel van de topsportaccommodaties een andere primaire functie vervult en minder als evenementenlocatie wordt ingezet.

Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de koppeling tussen evenementen en accommodaties op gemeenteniveau is gemaakt. Daardoor is niet met zekerheid vast te stellen dat elk geregistreerd evenement daadwerkelijk in een gedefinieerde topsportaccommodatie heeft plaatsgevonden. Het is mogelijk dat sommige evenementen zijn gehouden in tijdelijke of speciaal ingerichte locaties, of zoals bij marathons en watersportevenementen in de openbare ruimte of natuurlijke omgevingen. De gebruikte indicator evenementen per accommodatie moet daarom worden gezien als een indicatieve maat en niet als een exacte meting.

Daarnaast zijn er gemeenten met erkende A1-accommodaties die geen topsportevenementen organiseren, dit zijn Oldenzaal, Wassenaar, Oude IJsselstreek, Landgraaf, Someren, Hilversum, Medemblik en Valkenswaard. Voor deze locaties is op basis van de beschikbare data niet vast te stellen welke topsportfunctie zij precies vervullen. Mogelijk worden ze vooral als trainingslocatie gebruikt, maar dit vereist nader onderzoek. Ze rechtvaardigen daarmee wel de kwalificatie als topsportgemeente, maar vervullen vermoedelijk een andere rol dan accommodaties die ook als wedstrijdpodium fungeren.

4 Teams in Topsportcompetities

Voor dit hoofdstuk is gekeken naar de aanwezigheid van clubs die uitkomen in de hoogste nationale competities van vijf teamsporten: volleybal, hockey, waterpolo, korfbal en handbal. Deze competities maken deel uit van het programma over top teamsportcompetities, een initiatief binnen het Strategisch Kader Topsport van NOC*NSF, de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en het ministerie van VWS. Het programma richt zich op het versterken van nationale topteamssportcompetities en topclubs, met als doel topsport dicht bij huis zichtbaar en beleefbaar te maken en de maatschappelijke waarde van teamsport te vergroten (NOC*NSF, VSG & VWS, 2022 – zie verder <https://www.nocnsf.nl/topteamsport>).

De aanwezigheid van clubs in deze competities vormt daarom een relevante indicator voor topsportactiviteit op verenigingsniveau. De gegevens zijn afkomstig van de respectievelijke sportbonden: NeVoBo, KNHB, KNZB, KNKV en NHV. In totaal zijn 106 teams in kaart gebracht, verspreid over 60 gemeenten.

Bij de interpretatie van de resultaten zijn enkele kanttekeningen belangrijk. Ten eerste betreft het een momentopname: door promotie en degradatie kan de samenstelling van de hoogste competities per seizoen veranderen. Ten tweede omvat deze analyse uitsluitend de teamsporten die momenteel binnen het programma zijn opgenomen. Dit betekent niet dat andere teamsporten (basketbal?) geen topsportfunctie vervullen of minder relevant zijn. De afbakening in dit onderzoek sluit aan bij de huidige inrichting van het programma en de beschikbare gegevens. Naar verwachting zullen in de komende jaren meer teamsportbonden aansluiten, waardoor een breder beeld van topteamssport op gemeentelijk niveau kan ontstaan.

4.1 Aantal teams

Amsterdam en Eindhoven hebben de meeste teams in nationale topcompetities, met respectievelijk 8 en 6 teams. Utrecht en Zaanstad volgen met 5 teams, en Den Haag met 4 teams. In tabel 7 worden de gemeenten weergegeven met 3 of meer teams in topsportcompetities. Opvallend is dat Rotterdam hier, anders dan bij topsportevenementen en faciliteiten, geen leidende positie inneemt. Met drie teams scoort de stad relatief bescheiden ten opzichte van haar omvang en algehele topsportprofiel. Wat verder opvalt in deze tabel is de diversiteit: Amsterdam, Eindhoven en Utrecht zijn de gemeentes met clubs in drie sporten. In Rotterdam en Den Haag zijn clubs in twee van de sporten actief op het hoogste niveau, maar dat geldt ook voor het veel kleinere Zaanstad of Peel en Maas.

Tabel 7: Teams in topsportcompetities per gemeente (drie of meer)

Amsterdam	8	934.500	Hockey (M&V x3), Handbal (V), Korfbal
Eindhoven	6	249.000	Hockey (M&V), Waterpolo (M&V), Handbal (M&V)
Utrecht	5	377.000	Volleybal (V), Hockey (M&V), Waterpolo (M&V)
Zaanstad	5	163.000	Waterpolo (M&V x2), Korfbal
Den Haag	4	569.000	Hockey (M&V), Handbal (M x2)
Rotterdam	3	673.000	Hockey (M&V), Handbal (M)
Emmen	3	109.500	Handbal (M x2, V)
Peel en Maas	3	46.000	Volleybal (V), Handbal (M x2)

Edam-Volendam	3	37.000	Handbal (M x2, V)
Ede	3	124.000	Waterpolo (M&V), Korfbal

4.2 Sporttraditie als onderscheidende factor

Sommige gemeenten springen eruit door een opvallend aantal topsportteams. Zo heeft Zaanstad (163.000 inwoners) bijvoorbeeld vijf teams in topcompetities, uitsluitend in waterpolo en korfbal. Dit is opmerkelijk, aangezien de gemeente niet bekend staat om terugkerende topsportevenementen of gespecialiseerde topsportaccommodaties; de vertegenwoordiging komt volledig voort uit de verenigingssport. Edam-Volendam (37.000 inwoners) en Peel en Maas (46.000 inwoners) hebben beide drie teams die nationaal opvallen, ondanks hun relatief kleine inwonersaantallen. Amsterdam huisvest drie hockeyclubs op het hoogste niveau: AH&BC, Pinoke en Hurley, waardoor de stad een centrale rol speelt in de Nederlandse hockeysport.

Aan de andere kant zijn er grotere gemeenten die nauwelijks tot geen vertegenwoordiging hebben in nationale topcompetities. Almere (229.500 inwoners), Breda (189.000), Nijmegen (189.000), Haarlem (168.500) en Enschede (162.500) hebben geen enkel team in de hoogste divisies. Hoewel deze gemeenten beschikken over meer inwoners en sportinfrastructuur, zijn zij nauwelijks vertegenwoordigd in de nationale topteamsportcompetities. Een mogelijke verklaring is het ontbreken van een sterke traditie in één van de vijf geselecteerde sporten, maar dit rapport biedt onvoldoende basis om die verklaring te ondersteunen. Nader onderzoek naar de lokale verenigingsgeschiedenis en het sportaanbod zou hier meer inzicht in kunnen geven.

4.3 Verenigingskracht en wekelijkse sportdeelname

Uit de gegevens in 4.2 blijkt dat grotere gemeenten niet automatisch meer teams in topsportcompetities hebben. Almere, Breda, Nijmegen, Haarlem en Enschede illustreren dit: ondanks hun omvang, een relatief hoge sportdeelname en aanwezige infrastructuur, hebben zij geen enkel team in de hoogste nationale competities.

Naast het aantal topsportteams is gekeken naar het percentage inwoners dat wekelijks sport. De sportdeelname onder de 109 topsportgemeenten varieert sterk: van 43% in Borger-Odoorn tot 72% in Bloemendaal, met een gemiddelde van 58%.

De analyse laat zien dat hoge wekelijkse sportdeelname niet automatisch samenhangt met een groot aantal topsportteams. Zo scoren Bloemendaal en Laren het hoogst op wekelijkse deelname, en hebben respectievelijk twee en één team op topniveau. Omgekeerd hebben gemeenten zoals Emmen, Zaanstad, Ede en Peel en Maas een lager dan gemiddelde sportdeelname, maar behoren ze (anders dan Bloemendaal of Laren) tot de top tien van het aantal teams in topsportcompetities. Het verband tussen beide grootheden (wekelijkse sportdeelname en het aantal topsportteams) is zwak (Pearson correlatie $r = 0,19$).

Opvallend is dus dat sommige gemeenten met een gemiddelde of lage wekelijkse sportdeelname meerdere topsportteams hebben, terwijl andere gemeenten met hoge deelname relatief beperkt vertegenwoordigd zijn. Dit geeft een eerste indicatie dat breedtesport en topsport op verenigingsniveau deels gescheiden zijn, en dat een hoge algemene sportparticipatie geen voorspeller lijkt te zijn voor het aantal topteams in een gemeente. Dit vormt een interessant startpunt voor vervolgonderzoek naar de factoren die wél verklaren waarom bepaalde gemeenten sterker vertegenwoordigd zijn in nationale topcompetities.

5 Topsportscore

In dit hoofdstuk wordt onderzocht welke gemeenten zich het meest profileren in het Nederlandse topsportlandschap. Hiervoor is een totaalscore ontwikkeld op basis van de vier dimensies die in dit rapport zijn onderscheiden:

- Aantal topsportevenementen 2021-2029
- Aantal topsportfaciliteiten
- Aantal BVO's
- Aantal teams in topsportcompetities

De score is het totaal van vier componenten per gemeente. Deze methode hanteert bewust een gelijke weging voor alle vier de dimensies. Een alternatief zou zijn om evenementen of faciliteiten zwaarder te laten wegen dan het aantal teams in competities, bijvoorbeeld door het bezoekersaantal bij evenementen of het gebruik van topsportfaciliteiten mee te nemen als indicator. Zo'n keuze zou de ranglijst direct beïnvloeden en vereist een afweging over wat topsportfunctie 'waard' is. Die discussie valt buiten dit rapport. Daarom is gekozen voor gelijke weging als pragmatisch en transparant uitgangspunt.

De resultaten laten zien dat gemeenten sterk uiteenlopen in hun score op de vier topsport-dimensies. Om de verschillen beter te begrijpen en de scores eerlijker te maken, rekening houdend met het aantal inwoners en de organisatiekracht van de gemeenten, zijn de scores apart bekeken voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en gemeenten met minder dan 100.000 inwoners.

Zoals in tabel 8 te zien, scoort Rotterdam het hoogst met 45 punten, vooral dankzij het grote aantal evenementen en faciliteiten. Amsterdam volgt op de voet met 42 punten, en combineert vele evenementen en faciliteiten met een brede spreiding aan topsportteams in drie verschillende disciplines. Eindhoven en Den Haag scoren respectievelijk 23 en 22 punten, waarbij Eindhoven veel topsportteams heeft, terwijl Den Haag vooral scoort op evenementen. Apeldoorn, Arnhem en Utrecht komen op 14 punten. De andere gemeenten, zoals Den Bosch, Almere en Groningen, behalen lagere totaalscores, voornamelijk door een beperkt aantal faciliteiten en een lager aantal topsportteams.

Tabel 8: Top 10 gemeenten boven 100.000 inwoners (topsportscore)

Gemeente	Totaalscore	Evenementen	Faciliteiten	BVO	Topsportteams
Rotterdam	45	30	9	3	3
Amsterdam	42	24	9	1	8
Eindhoven	23	11	4	2	6
Den Haag	22	14	3	1	4
Apeldoorn	14	11	1	0	2
Arnhem	14	10	2	1	1
Utrecht	14	6	2	1	5
Den Bosch	13	6	4	1	2
Almere	10	8	1	1	0
Groningen	9	6	1	1	1

Voor gemeenten onder de 100.000 inwoners staat Heerenveen bovenaan met 16 punten, vooral dankzij een hoog aantal topsportevenementen. Ermelo volgt met 8 punten, eveneens voornamelijk door evenementen. Assen scoort 6 punten, ook vooral door het evenementenaanbod. Peel en Maas, Meierijstad en Woensdrecht komen op 4 punten, waarbij Peel en Maas scoort door topsportteams en de andere twee door evenementen. Amstelveen behaalt 4 punten via evenementen en de aanwezigheid van het Nationaal Tenniscentrum van de KNLTB. Edam-Volendam

scoort op topsportteams en één BVO (FC Volendam). De onderste drie gemeenten, Weert, Horst aan de Maas en Zandvoort, behalen elk 3 punten. Omdat zij gelijk scoren is gekozen voor een top 11 in plaats van een top 10.

Tabel 9: Top 11 gemeenten onder 100.000 inwoners (topsportscore)

<i>Gemeente</i>	Totaalscore	Evenementen	Faciliteiten	BVO	Topsportteams
Heerenveen	16	12	3	1	0
Ermelo	8	7	1	0	0
Assen	6	4	1	0	1
Peel en Maas	4	1	0	0	3
Meerijstad	4	4	0	0	0
Woensdrecht	4	4	0	0	0
Edam-Volendam	4	0	0	1	3
Amstelveen	4	3	1	0	0
Weert	3	2	0	0	1
Horst aan de Maas	3	3	0	0	0
Zandvoort	3	1	2	0	0

6 Conclusies en discussie

Dit rapport brengt systematisch in kaart in welke Nederlandse gemeenten topsport gestalte krijgt langs vier dimensies (evenementen, faciliteiten, betaald voetbal en topteamsportcompetities). In totaal zijn 109 topsportgemeenten geïdentificeerd. Samen geven zij een gevarieerd en gelaagd beeld van het Nederlandse gemeentelijke topsportlandschap.

6.1 Conclusies

Evenementen

Nederland heeft een gevarieerde topsportkalender, maar de verdeling is niet helemaal gelijk. Een klein aantal gemeenten organiseert structureel de meeste evenementen. Rotterdam, Eindhoven en Almere zijn de enige gemeenten met drie of meer terugkerende evenementen, terwijl de meeste andere gemeenten er maar één hebben. Bij eenmalige evenementen is de spreiding breder, maar grote steden domineren nog steeds in absolute aantallen. Opvallende uitschieters zijn Heerenveen en Ermelo: kleine gemeenten die dankzij één gespecialiseerde accommodatie internationaal bekend zijn in de schaatssport en de paardensport. Dit laat zien dat ook kleinere gemeenten een belangrijke rol kunnen spelen in topsport, een thema dat in meerdere hoofdstukken terugkomt.

Faciliteiten

Van de 63 topsportwedstrijdaccommodaties hebben maar weinig gemeenten er meerdere. Rotterdam, Amsterdam hebben (veruit) de meeste accommodaties, gevolgd door Eindhoven en Den Bosch. Gemeenten met één gespecialiseerde accommodatie lijken deze in verhouding intensiever in te zetten dan grotere steden met een breder aanbod, al is dit een indicatieve bevinding gezien de methodologische kanttekeningen bij de koppeling tussen evenementen en accommodaties. Acht gemeenten beschikken over een erkende accommodatie, maar organiseerden in de periode 2021 tot 2029 geen enkel geregistreerd evenement, wat suggereert dat deze locaties vooral als trainingslocatie functioneren.

Teams in topcompetities

De verenigingssport op topniveau laat een ander beeld zien dan evenementen en faciliteiten. Amsterdam en Eindhoven hebben de meeste teams, gevolgd door Utrecht en Zaanstad. Grote steden zoals Almere en Nijmegen zijn desondanks relatief afwezig, wat laat zien dat omvang alleen geen verklaring biedt. Het succes op topniveau heeft waarschijnlijk meer te maken met een sterke traditie in één of meerdere specifieke sporten, ontstaan uit clubcultuur en lokale geschiedenis.

Overkoepelende bevindingen

Wat dit rapport als geheel laat zien, is dat topsport in Nederland niet is voorbehouden aan de G4 (of de G30). Natuurlijk domineren de grote steden, en Rotterdam en Amsterdam in het bijzonder, het lokale topsportlandschap. En van de 32 gemeentes met 100.000+ inwoners zijn er 30 waar topsport zichtbaar aanwezig is. Maar topsport krijgt ook – in meer of mindere mate - vorm in 79 gemeentes met minder dan 100.000 inwoners. Uiteraard gaat het dan over Heerenveen of Assen, maar het gaat ook over Amstelveen, Weert, Edam-Volendam of Peel en Maas. Ook daar worden topsport evenementen gehouden, liggen er topsportaccommodaties of strijden clubs op de hoogste niveaus in de nationale teamsport competities.

Wat verder duidelijk wordt is er dat in Nederland geen eenduidig profiel bestaat van een topsportgemeente. Een breed profiel en een gespecialiseerd profiel zijn twee volwaardige maar fundamenteel verschillende wijzen waarop topsport vorm kan krijgen binnen een gemeente. Gemeenten als Rotterdam en Amsterdam hebben een breed

profiel: zij scoren hoog op meerdere criteria en beschikken over een robuuste en gevarieerde topsportinfrastructuur. Vooral Rotterdam springt hierbij in het oog als de enige gemeente die op meerdere criteria tegelijk tot de absolute top behoort. De stad kent het hoogste aantal evenementen, behoort samen met Amsterdam tot de best gefaciliteerde steden en heeft als enige drie BVO's binnen haar grenzen. Tegelijk laten gemeenten als Heerenveen, Ermelo en Zaanstad zien dat een sterke specialisatie in één sport of domein minstens zo betekenisvol kan zijn, zowel sportief als maatschappelijk. Een topsportbeleid dat alleen kijkt naar gemeenten met de meeste faciliteiten of de grootste evenementen mist een groot deel van het Nederlandse topsportlandschap. De meerwaarde van gespecialiseerde gemeenten voor sporters, bondsactiviteiten en regionale identiteit verdient daarom expliciete erkenning in dat beleid.

6.2 Discussie

Zoals bij ieder onderzoek zijn ook aan dit onderzoek keuzes voorafgegaan die mede richting geven aan de uitkomsten.

Een eerste keuze betreft het al dan niet wegen van de vier gehanteerde criteria. In dit rapport zijn evenementen, faciliteiten, BVO's en topteamsportcompetities gelijk gewogen. Daarbij ontstaat de vraag of bijvoorbeeld de omvang van een evenement zwaarder zou moeten wegen dan het aantal evenementen, of dat de structurele aanwezigheid van topsportfaciliteiten zwaarder zou moeten meewegen dan incidentele activiteiten (eenmalige topsportevenementen). Een dergelijke weging is niet van invloed op het aantal topsportgemeentes in Nederland, maar bepaalt wel welke plaats een gemeente inneemt op de ranglijst van topsportgemeentes.

Een tweede keuze betreft de afbakening van topteamsportcompetities. Dit rapport volgt de aanwijzing van topcompetities van NOC*NSF. Daarmee vallen sporten zoals tennis en basketbal buiten de selectie, terwijl ook deze sporten bijdragen aan het topsportprofiel op lokaal niveau. Toevoegen van meer nationale competities zal het aantal topsportgemeentes vermoedelijk licht doen toenemen. Bedacht moet bovendien worden, dat de score op deze dimensie per definitie een momentopname vormt. Teams promoveren en degraderen, en daarmee kan ook het aantal topsportgemeentes en de positie van gemeentes binnen die ranglijst, per jaar veranderen. In principe geldt dat ook voor bijvoorbeeld evenementen en BVO's, maar daar is in mindere mate sprake van veranderingen.

Een derde keuze betreft het niet opnemen van andere mogelijke dimensies voor het zijn van een topsportgemeente. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gemeentelijke investeringen in topsport, voorzieningen voor paralympische sport of voor talentontwikkeling, of commerciële topsport initiatieven (darts, kick-boksen). Hoewel daarmee niet gezegd is dat het toevoegen van deze dimensies het aantal topsportgemeenten fors zal doen stijgen, valt te overwegen om ook deze dimensies waar mogelijk een plek te geven in de analyse.

Een aspect dat niet meegenomen is in dit rapport, is de rol van topsport als platform voor aanpalende beleidsvelden. Er zijn gemeenten, maar ook provincies en regio's zoals Brabantsport en de Topsport Gelderland, die topsport inzetten voor bredere maatschappelijke doelen op het gebied van gezondheid, welzijn, economie, toerisme en duurzaamheid. Daarbij zijn soms ook gemeentes betrokken die op basis van de hier gehanteerde criteria niet kwalificeren als topsportgemeente. Het lokale bereik van topsport is dus ook niet beperkt tot de hier onderscheiden topsportgemeentes.

Duidelijk is dat het laatste woord over wat topsport op lokaal niveau inhoudt nog niet is gezegd. Met deze rapportage hopen we een eerste impuls te hebben gegeven aan werkpakket zeven van Project Blue Shift, en daarmee aan de kennis over de organisatie en betekenis van topsport binnen gemeentes.

Literatuurlijst

- Balk, L., & Veldman, S.L.C. (2023). De maatschappelijke waarde van topsport is onvoldoende bewezen: kennis- en innovatiescan WP4, samenvatting. Mulier Instituut. Geraadpleegd op 18 juni 2026, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27442/de-maatschappelijke-waarde-van-topsport-is-onvoldoende-bewezen/>
- Boer, W. de (2024). Economische effecten van sportevenementen. Nijmegen: Hogeschool Arnhem en Nijmegen. Geraadpleegd op 18 juni 2026, van <https://cit.sport.nl/onderzoeksprogramma-moves/publicaties>.
- CBS (2026). *Gemeentelijke indeling op 1 januari 2026*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. Geraadpleegd op 9 maart 2026, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/classificaties/overig/gemeentelijke-indelingen-per-jaar/indeling-per-jaar/gemeentelijke-indeling-op-1-januari-2026>
- CBS (2025). *Gezondheidsmonitor; bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2024*. Centraal Bureau voor de Statistiek: StatLine. Geraadpleegd op 9 maart 2026, van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86137NED/table?ts=1750145944650>
- CBS (2025). *Inwoners per gemeente*. Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 9 maart 2026, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>
- HandbalNL (2026). *Poule NHL M*. HandbalNL. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van https://handbal.nl/competitie-poule/?pool=40076#tab_anchor_standen-content
- HandbalNL (2026). *Poule SHL W*. HandbalNL. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van https://handbal.nl/competitie-poule/?pool=40117#tab_anchor_standen-content
- Poel, H. van der & Hoekman, R. (2023). *Sportaccommodaties in Nederland 2023: Kengetallen en Kenmerken*. Mulier Instituut. Geraadpleegd 3 maart 2026, van <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=11553&m=1702646858&action=file.download>
- Hover, P., Dijk, B., Breedveld, K., Eekeren, F. van & Slender, H (2016). Creating social impact with sportevents). Mulier Instituut. Geraadpleegd op 18 juni 2026, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/20922/creating-social-impact-with-sport-events/>.
- Huppertz, N., Van den Tweel, M. & De Jeu, A. (2025). *Topsportpodium Nederland 2021 tot en met 2030, Rapportage internationale topsportevenementen in Nederland en hun maatschappelijke waarde, Stand van zaken en inzichten september 2025*. CIT. Geraadpleegd op 3 maart 2026, van https://cit.sport.nl/media/e2cbxvp3/rapportage-topsportpodium-nederland-september-2025_1.pdf
- KNVB (2026). *Stand Eredivisie*. KNVB. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://www.knvb.nl/competities/eredivisie/stand>

KNVB (2026). *Stand Keuken Kampioen Divisie*. KNVB. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://www.knvb.nl/competities/keuken-kampioen-divisie/stand>

KNVB Expertise (2025). *De supporterskaart: ontdek de spreiding van voetbalfans in Nederland*. KNVB Expertise: Informatie en onderzoek. Geraadpleegd op 24 maart 2026, van <https://www.knvbexpertise.nl/nieuws/informatie-en-onderzoek/1192/de-supporterskaart-ontdek-de-spreiding-van-voetbalfans-nederland>

Korfbal League (2026). *Uitslagen & standen*. Korfbal League. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://www.korfballeague.nl/uitslagen-standen/>

KPMG (2023). *Foto organisatie en financiering topsport*. KPMG. Geraadpleegd op 18 juni 2026, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/actueel/nieuws/2023/02/23/publicatie-kpmg-rapport-foto-organisatie-en-financiering-topsport>

NLSportraad (2023). *Analyse Topsport en media*. Nederlandse Sportraad. Geraadpleegd op 20 maart 2026, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/documenten/2023/03/08/analyse-topsport-en-media>

NLSportraad (2024). *De opstelling aan de top - Advies over een toekomstbestendige organisatie en financiering van topsport*. Nederlandse Sportraad. Geraadpleegd op 18 juni 2026, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/documenten/2024/03/15/advies-de-opstelling-aan-de-top>

NOC*NSF (z.d.). *Top teamsportcompetities*. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://www.nocnsf.nl/topteamsport>

NOC*NSF (z.d.). *Strategisch topsportevenementenbeleid van NOC*NSF*, Geraadpleegd op 10 maart 2026, van [Evenementenloket van NOCNSF - NOCNSF](#)

NOC*NSF, VSG & VWS (2022). *Plan van aanpak versterken top teamsportcompetities en topclubs 2032*. Sport verenigt Nederland. Geraadpleegd op 20 maart 2026, van <https://cdn.nocnsf.nl/media/osyha0dm/plan-van-aanpak-top-teamsportcompetities.pdf>

Super Handball League (2026). *Seizoen 25 | 26 COINMERCE SUPER HANDBALL LEAGUE*. Super Handball League. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://superhandballeague.com/>

Roest, J. van der, Dopheide, M., Balk, L., Elling, A., & Bosscher, V. De (2022). *Maatschappelijke waarde van de Nederlandse topsport*. Utrecht: Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 18 juni 2026, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26863/maatschappelijke-waarde-van-de-nederlandse-topsport/>

Tulp Hoofdklasse (2026). *Overzicht Competitie: Alle wedstrijden, standen & uitslagen op één plek*. Tulp Hoofdklasse. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://tulphoofdklasse.com/wedstrijden-standen>

Volleybal.nl (2026). *Eredivisie Dames*. Volleybal.nl. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://www.volleybal.nl/volleybal/eredivisie/dames>

Volleybal.nl (2026). *Eredivisie Mannen*. Volleybal.nl. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://www.volleybal.nl/volleybal/eredivisie/mannen>

Waterpolo.nl (2026). *Poule Dames (Bond) Eredivisie A*. Waterpolo.nl. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://www.waterpolo.nl/uitslagen/poules/poule/10990?onderdeel=stand>

Waterpolo.nl (2026). *Poule Heren (Bond) Eredivisie A*. Waterpolo.nl. Geraadpleegd op 10 maart 2026, van <https://www.waterpolo.nl/uitslagen/poules/poule/10993?onderdeel=stand>

Bijlage: Scores van de topsportgemeentes.

De tabel is (aflopend) geordend op de score van de gemeente op de optelsom van alle onderscheiden dimensies. Zie hiervoor de linker kolom in de tabel.

Gemeente	Totaalscore	# Evenementen (terugkerend)	# Evenementen (eenmalig)	# Topsportfaciliteiten	# BVO's	# Topteams in topsport- competities
Rotterdam	45	7	23	9	3	3
Amsterdam	42	3	21	9	1	8
Eindhoven	23	5	6	4	2	6
Den Haag	22	0	14	3	1	4
Heerenveen	16	0	12	3	1	0
Apeldoorn	14	1	10	1	0	2
Arnhem	14	1	9	2	1	1
Utrecht	14	1	5	2	1	5
Den Bosch	13	3	3	4	1	2
Almere	10	4	4	1	1	0
Groningen	9	1	5	1	1	1
Tilburg	8	2	3	0	1	2
Ermelo	8	0	7	1	0	0
Enschede	7	2	1	3	1	0
Dordrecht	6	1	3	1	1	0
Assen	6	2	2	1	0	1
Zaanstad	5	0	0	0	0	5
Haarlem	4	0	2	2	0	0
Emmen	4	0	0	0	1	3
Peel en Maas	4	1	0	0	0	3
Maastricht	4	2	0	1	1	0
Meerijstad	4	0	4	0	0	0
Woensdrecht	4	1	3	0	0	0
Edam-Volendam	4	0	0	0	1	3
Amstelveen	4	1	2	1	0	0
Ede	3	0	0	0	0	3
Leiden	3	0	1	0	0	2
Weert	3	0	2	0	0	1
Horst aan de Maas	3	1	2	0	0	0
Leeuwarden	3	0	2	0	1	0
Zandvoort	3	1	0	2	0	0
Sittard-Geleen	2	0	0	0	1	1

Amersfoort	2	0	0	0	0	2
Westland	2	0	0	0	0	2
Land van Cuijk	2	0	0	0	0	2
Gouda	2	0	0	0	0	2
Hollands Kroon	2	0	0	0	0	2
Barendrecht	2	0	0	0	0	2
Hellendoorn	2	0	0	0	0	2
Aalsmeer	2	0	0	0	0	2
Sliedrecht	2	0	0	0	0	2
Bloemendaal	2	0	0	0	0	2
Medemblik	2	0	0	1	0	1
Oldenzaal	2	0	0	1	0	1
Beek	2	0	1	0	0	1
West Betuwe	2	0	1	1	0	0
Hof van Twente	2	0	1	1	0	0
Hengelo	2	1	0	1	0	0
Dijk en Waard	2	0	2	0	0	0
Lelystad	2	0	2	0	0	0
Veldhoven	2	0	2	0	0	0
Hulst	2	0	2	0	0	0
Rijssen-Holten	2	1	1	0	0	0
Venlo	2	0	0	0	1	1
Doetinchem	2	0	0	0	1	1
Valkenswaard	2	0	0	2	0	0
Waalwijk	2	0	0	0	1	1
Oss	2	0	1	0	1	0
Wassenaar	2	0	0	1	0	1
Delft	1	0	0	0	0	1
Zeist	1	0	0	0	0	1
Capelle aan den IJssel	1	0	0	0	0	1
Barneveld	1	0	0	0	0	1
Houten	1	0	0	0	0	1
Harderwijk	1	0	0	0	0	1
Zuidplas	1	0	0	0	0	1
De Bilt	1	0	0	0	0	1
Huizen	1	0	0	0	0	1
Raalte	1	0	0	0	0	1
Teylingen	1	0	0	0	0	1
Meppel	1	0	0	0	0	1
Súdwest-Fryslân	1	0	0	0	0	1

Bernheze	1	0	0	0	0	1
Papendrecht	1	0	0	0	0	1
Opsterland	1	0	0	0	0	1
Aa en Hunze	1	0	0	0	0	1
Maasgouw	1	0	0	0	0	1
Borne	1	0	0	0	0	1
Tubbergen	1	0	0	0	0	1
Hardinxveld-Giessendam	1	0	0	0	0	1
Laren	1	0	0	0	0	1
Hilversum	1	0	0	1	0	0
Oude IJsselstreek	1	0	0	1	0	0
Landgraaf	1	0	0	1	0	0
Gooise Meren	1	0	1	0	0	0
Utrechtse Heuvelrug	1	0	1	0	0	0
Wageningen	1	0	1	0	0	0
Montferland	1	0	1	0	0	0
Vught	1	0	1	0	0	0
Sint-Michelsgestel	1	0	1	0	0	0
Borger-Odoorn	1	0	1	0	0	0
Veere	1	0	1	0	0	0
Oirschot	1	0	1	0	0	0
Haarlemmermeer	1	1	0	0	0	0
Valkenburg aan de Geul	1	1	0	0	0	0
Oost Gelre	1	1	0	0	0	0
Beverwijk	1	1	0	0	0	0
Westerkwartier	1	1	0	0	0	0
Nijmegen	1	0	0	0	1	0
Breda	1	0	0	0	1	0
Zwolle	1	0	0	0	1	0
Helmond	1	0	0	0	1	0
Alkmaar	1	0	0	0	1	0
Deventer	1	0	0	0	1	0
Almelo	1	0	0	0	1	0
Velsen	1	0	0	0	1	0
Kerkrade	1	0	0	0	1	0
Schiedam	1	0	0	0	0	1
Someren	1	0	0	1	0	0

